

Political Myth-Making in Social Communications

UDC: 130.2:316.77

DOI: <https://doi.org/10.15421/172447>**Orokhovska Liudmyla**Dr.Sc., Full Prof., <https://orcid.org/0000-0002-3536-0378>, liudmyla.orokhovska@npp.nau.edu.ua**Koshetar Uliana**Ph.D., Assoc. Prof., <https://orcid.org/0000-0001-7713-1576>, upkoshetar@gmail.com*National Aviation University (Kyiv, Ukraine)*

Abstract

The relevance of the study is due to the increasing influence of political myth-making on the consciousness of individuals and society. Researching the topic is important for understanding how political mythmaking affects democratic institutions and processes, and what measures can be taken to minimize the negative consequences.

The purpose of the article is to study, in the context of accelerating and complicating socio-political processes, the role of myth-making as an irrational component in social communication and its influence on symbol formation, values, attitudes, identity and identifying destructive tendencies in the political consciousness of society under the influence of political myth-making.

Research results. Political myths are used by power structures to legitimize the actions of power structures, strengthen authority and create the necessary social conditions for the implementation of political programs. Myths help to create a certain picture of reality, which is perceived by citizens as objective and inviolable. The creation and dissemination of political myths has undergone significant changes thanks to the development of the Internet and social media. The latter have become a platform for political communication, thanks to which political myths are widely spread. Digital technologies are changing the nature of political mythmaking. Political myths can have both positive and negative consequences for democratic processes. On the one hand, they can contribute to the consolidation of society around common values and goals. On the other hand, myths can be used for disinformation, creating tensions and conflicts in society.

Conclusions. The formation of a political nation in the context of Ukraine's struggle for independence requires a balanced approach to the basics of political myth-formation, which will free the national political and cultural space from pseudo-myths and destructive mythologemes, help develop a constructive mythological system as a powerful tool of ideological and cultural influence and integrate into the world civilization of the future.

Keywords: mythogenesis, mythological worldview, communication, manipulative influence, political mythology

Політична міфотворчість у соціальних комунікаціях

Ороховська Людмила, Кошетар Уляна*Національний авіаційний університет (Київ, Україна)*

Анотація

Актуальність дослідження обумовлена посиленням впливу політичної міфотворчості на свідомість людини та суспільства. Дослідження теми є важливим для розуміння того, як політична міфотворчість впливає на демократичні інституції та процеси та яких заходів можна вжити, щоб мінімізувати негативні наслідки.

Метою статті є дослідження, в умовах прискорення та ускладнення соціально-політичних процесів, ролі міфотворчості як ірраціонального компонента в соціальній комунікації та її впливу на символотворення, цінності, установки, ідентичність та виявлення деструктивних тенденцій політичної свідомості суспільства під впливом політичної міфотворчості.

Результати дослідження. Політичні міфи використовуються владними структурами для легітимізації дій владних структур, зміцнення авторитету та створення необхідних соціальних умов для реалізації політичних програм. Міфи допомагають створити певну картину дійсності, яка сприймається громадянами як об'єктивна і непорушна. Створення та поширення політичних міфів зазнало значних змін завдяки розвитку Інтернету та соціальних мереж. Останні стали майданчиком для політичної комунікації, завдяки чому широко поширюються політичні міфи. Цифрові технології змінюють природу політичної міфотворчості. Політичні міфи можуть мати як позитивні, так і негативні наслідки для демократичних процесів. З одного боку, вони можуть сприяти консолідації суспільства навколо спільних цінностей і цілей. З іншого боку, міфи можуть використовуватися для дезінформації, створення напруги та конфліктів у суспільстві.

Висновки. Становлення політичної нації в межах боротьби України за незалежність потребує вираженого підходу до засад політичного міфотворення, що дасть змогу звільнити національний політичний та культурний простір від псевдоміфів і деструктивних міфологем, допоможе виробити конструктивну міфологічну систему як потужний інструмент ідеологічного та культурного протистояння, повернути Україну до європейського етосу та інтегрувати її у світову цивілізацію майбутнього.

Ключові слова: міфогенез, міфологічний світогляд, комунікація, маніпулятивний вплив, політична міфологія

Стаття надійшла / Article arrived: 25.05.2024

Схвалено до друку / Accepted: 30.06.2024

Вступ.

Актуальність дослідження обумовлена дослідженням ролі політичної міфотворчості в сучасному суспільстві, питаннями міфологізації політичної свідомості під впливом мас-медіа, використанням архетипів у іміджелогії. Використання міфів як емоційних, образних символічних конструкцій, які сприймаються як істинні та які містять здебільшого схвалювані зразки поведінки, дозволяє політтехнологам конструювати медіареальність у спрощеній для сприймання моделі, надавати духовного смислу створюваним образам, створювати цінності, надихати і мотивувати на досягнення певних цілей. У гібридних війнах міфи використовуються для конструювання квазіреальності через фальсифікацію історичних подій, створення образів нових героїв та дискредитації, за допомогою фейків, старих.

Аналіз попередніх досліджень і публікацій.

Дослідження політичної міфології має давню традицію. У працях Платона, Аристотеля, Орігена, Р. Бекона, Дж. Віко піднімалися питання впливу міфів на політичне життя суспільства.

У ХХ ст. представники психоаналітичної школи (Е. Лоренц, В. Райх, О. Ренк) політичне міфотворення розглядали як певну форму символічного задоволення несвідомих потягів, наприклад, потягу до насилля. К.-Г. Юнг та М. Еліаде, розробники теорії архетипів колективного несвідомого, розглядали політичні міфи як систему архетипів колективного несвідомого.

Поява мереж сучасних засобів комунікації, з їх можливостями потужного впливу на свідомість людини, актуалізувала дослідження взаємозв'язку міфів та ідеології. У дослідження Р. Барта, Е. Блоха, С. Жижека, Г. Лассуела, К. Манхейма, Ю. Мольтмана, Ж. Еллюля піднімаються питання ролі політичної міфотворчості в політичному дискурсі ХХ ст.

Дослідженню проблематики сучасної політичної міфотворчості присвячені праці українських дослідників: О. Донченка (Донченко, 2012), А. Зеленека (Зеленеко, 2024), С. Куцепал (Куцепал, 2016), О. Чадюка (Чадюк, 2015). Роль міфів у російсько-українській війні досліджують В. Андрусишин (Андрусишин, 2023), Ю. Горбенко (Горбенко, 2021).

Метою статті є дослідження, в умовах прискорення та ускладнення соціально-політичних процесів, ролі міфотворчості як ірраціонального компонента в соціальній комунікації та її впливу на символотворення, цінності, установки, ідентичність та виявлення деструктивних тенденцій політичної свідомості суспільства під впливом політичної міфотворчості.

Результати дослідження.

Міфи були первинним способом освоєння світу, який впродовж віків пояснював буття людини і природи. Образи міфів використовуються в релігії, мистецтві, літературі, політиці. Політична міфологія

є різновидом соціальної. Її дослідження вимагає звернення до архаїчної складової менталітету, де містяться архетипічні уявлення про владу, які є притаманні політичній міфології (демократія чи монархія), правителя (деміурга, керманіча нації, батька) та піраміду владних відносин. Міфогенез в політиці виконує роль пропаганди, спрямованої на певні цілі. У такій міфотворчості немає місця істині та фактам, а є лише яскраві образи, які мають зв'язки з архаїчною міфологією, та ілюзії щодо майбутнього.

Міфотворення започатковано ще в період первісного суспільства. Його поява пов'язана з розвитком мислення – появою уяви, що дозволило створити світ символів, які не завжди раціонально пояснюють світ, його будову та причинно-наслідкові зв'язки, але здатні вказати на щось вище, ірраціональне та приховане від загального розуміння. Події, що оповідають міфи, сприймалися людьми того часу як реальність, існуюча чуттєво-переживана дійсність. Міф постає не просто розповіддю, а подією, реальністю, що формується уявою з образів. Е. Касієр звертає увагу на синкретизм міфу, де уявне збігається з дійсним. Людині з міфологічним світоглядом притаманне сприйняття образів міфів як цілком об'єктивних, притаманна нерозчленованість світу на уявний та реальний, ототожнення цілого та частин, коли частина є тією ж річчю, що і ціле, оскільки є реальним носієм дії (Cassirer, 2014).

Використовуючи образи класичних міфів (Героя, Ворога, Друга, Дива) сучасні міфотворці конструюють найрізноманітніші міфи з метою донесення потрібної інформації та впливу на свідомість людей. Ж. Дельоз зазначав, що міф це дія. Завдяки символічним дійствам таким як ритуал, обряд, церемонія, танець, все, що пов'язано з магією, є результатом події. Людина не є стороннім спостерігачем події, подія є частиною її життя і свідомості, а переживання подій – ототожнення з ними. Міф як подія моделює картину світу у свідомості людини, дає відчуття єдності зі світом, своєї значущості, причетності до того, що відбувається (Deleuze, 1990). Міфологічний світогляд, який виник найраніше з трьох історичних типів світогляду, попри появу релігійного та філософського, у трансформованому вигляді притаманний сучасному суспільству.

К. Леві-Стросс, відомий антрополог і структурний антрополог, досліджував проблему трансформації міфу в своїй праці «Міфологіки» (Mythologiques). Зокрема, його ідеї про трансформацію міфів та їх адаптацію у різних суспільствах можна знайти у першій книзі з цієї серії, яка називається «Сирі і варені» (Le Cru et le Cuit), опублікованій у 1964 році. Філософ аналізує трансформацію та адаптацію міфів у різних культурах, та звертає увагу, що, при цьому, вони зберігають свою сутність. Він досліджував зміни певного міфу, за умов переходу з одного суспільства до іншого та як зміни впливають на структуру і функцію

міфу (Lévi-Strauss, 1964). Такої ж думки дотримується М. Еліаде, який зазначав: «Міфологічне мислення може відкинути свої колишні застарілі форми, може адаптуватися до нових соціальних умов, до нових культурних віянь, але воно не може зникнути остаточно» (Eliade, 2010).

Уперше термін «політичні міфи» був використаний І. Буле (кінець XVIII ст.) для характеристики дофілософського світогляду. Посилений інтерес до політичної міфології спостерігався в усі переломні епохи. Творення національних держав та революційні події супроводжувалися політичним міфогенезом, який передбачав використання символів, що дозволяли етнічним, національним рухам та політичним партіям ірраціонально впливати на маси.

Політичний міф як політична технологія і політична ідеологія формуються в XX ст., що пов'язано з кризовими станами, катастрофічними соціальними змінами – війнами та революціями. У такі часи раціональні сили, які перешкождали виходу старих міфічних концепцій, слабшають, люди прагнуть швидких відповідей та вирішення питань, що спонукає їх звернутися до міфології. Е. Кассієр звертає увагу, що міфи неможливо викоринити з суспільної свідомості, їх можна тільки придушити і підкорити, щоб у «годину Х» опанувати настроєм мас. В умовах кризи в соціумі посилюється здатність до символічної інтерпретації, і, як звертає увагу Е. Кассієр, унаслідок цього негативна енергія міфу виводиться на перший план та може створити загрозу для раціонального мислення й адекватного розуміння дійсності (Cassirer, 2014, p. 284).

Політична міфотворчість є складовою ідеології, завданням якої ідеології є зміна свідомості людини. Держава, формуючи ідеологію та задаючи, за допомогою неї, вектор подальшого розвитку, виконує консолідуючу функцію у суспільстві. Ідеологи, за допомогою міфів-ідей для певної аудиторії, що цілеспрямовано конструюються з опорою на образи-архетипи, творять на їх основі нові ідеї. Міфічні образи несуть ідею сакральності, і таким чином ідея задає образ. Е. Кассієр вказував, що, з одного боку, політичний міф – продукт масової свідомості, що виник за певних умов, а з іншого – продукт цілеспрямованого ідеологічного виробництва.

Сучасні політичні міфи, на відміну від архаїчних, які вдавалися до категоричних заборон певних дій, намагаються впливати набагато глибше – на психіку та світогляд соціуму, змінити менталітет людей, щоб у майбутньому керувати їх поведінкою. Витончений вплив сучасної політичної міфотворчості Е. Кассієр порівнює зі «змією, яка намагається паралізувати свою жертву, перш ніж її проковтнути. Люди здаються без особливого спротиву. Вони підкорені та підпорядковані набагато раніше, ніж встигають зрозуміти, що відбувається» (Cassirer, 2014, p. 286).

На відміну від «вічних» міфів, що створювалися на основі архетипів Добра та Зла, образів Героя та Ворога, які вкорінені в менталітеті народу, ідеологи вдаються і до технологічних міфів, що створюються для реалізації миттєвих політичних завдань. Такі міфи спрямовуються на вирішення певних владних завдань та є значно раціоналізованими. Звернення до міфів у політичному дискурсі обумовлюється доступністю їх сприйняття для широкого загалу, впливом на емоції, здатністю викликати співпереживання. Прагнучи посилити вплив на маси, політики звертаються до міфотворчості, яка, на відміну від релігії, дає можливість вибудовувати стратегії у залежності від змін у суспільстві. Релігія у свою чергу орієнтована на догматичні принципи та цінності, і тому не пристосована для гнучкого реагування у вирі подій політичного життя. Пластичність, гнучкість, донесення інформації в спрощеному вигляді, легкість для сприйняття міфу дозволяє використовувати міфотворення для впливу на політичну свідомість.

С. Жижек досліджує ідеї міфу та міфотворчості. Філософ висвітлює роль ідеології, фантазії та міфу в конструюванні суспільної свідомості та політичної реальності. Він інтегрує марксистський аналіз з лаканівською психоаналітичною концепцією для пояснення феномену впливу міфів на трансформацію ідеологічних структур (Zizek, 1989; Zizek, 2008; Zizek, 2009).

Кризи та війни, коли людина, переважно, не може пояснити те, що відбувається, на основі раціоналізму, зростання темпів життя, яке призводить до невпевненості людини в собі, викликає втрату її орієнтації в сучасному світі, песимізм та апатію, залишають все менше часу для раціонального осмислення того, що відбувається у світі та штовхають її до пошуку відповіді в ірраціональних структурах, якими є міфи. Ю. Горбенко слушно зазначив, що «міфологічна свідомість в умовах війни стає домінуючою формою сприйняття реальності, внаслідок чого людина починає демонструвати більш примітивні форми мислення і поведінки» (Горбенко, 2021, p. 36).

Е. Тоффлер з метою актуалізації проблеми впливу на соціум надшвидких змін запропонував поняття «футуршок», яким описав стрес та дезорієнтацію, що притаманні людям у періоди, коли прискорення темпів змін все більше набирає силу, охоплює високорозвинені країни з швидкістю, яка дедалі більше зростає. «Футуршок – часовий феномен, продукт стрімких темпів змін у суспільстві. Він виникає через накладення нової культури на стару. Це культурний шок в нашому власному суспільстві, але з гіршими наслідками, чим при зіткненні з іншими культурами», – зазначає Е. Тоффлер (Toffler, 1990, p. 12).

«Накладання нової культури на стару» дає можливість ідеологами використати потужні

пласти архаїчного – міфи, архетипи, символи та для досягнення певних цілей. М. Еліде (Eliade, 2010) звертає увагу, що міф є розповіддю про архетипічні події, що мають символічне значення, вказує на необхідність копіювання їх в ритуалах, переконує в реальності цих подій через емоції, що охоплюють людину під час повторень ритуальних дійств. Через політичні символи, за допомогою архетипів та міфологем, політичне міфотворення виступає епістемологічним інструментом моделювання політичної сфери буття.

Завдання політичних міфів є, по-перше, донести до індивідів необхідну інформацію, по-друге, за допомогою міфічного ідеалу вплинути на реальні вчинки людей та стати інструментом політичних трансформацій суспільства, сконструювати нове соціально-політичне буття. Творення політичних міфів активно використовується в політичному процесі сучасності з метою впливу на електорат, в політичному маркетингу, політичній рекламі, PR та імеджелогії.

У політичному дискурсі поняття «міф» може вживатися і в негативному сенсі, акцентуючи увагу, що він фальсифікує факти, тенденційно піходить до відбору матеріалу або його інтерпретації. Найчастіше, таке тлумачення поняття «міф» використовується представниками іншої ідеології, оскільки чим більшою є різниця в ідеологічній орієнтації автора та представників політичної опозиції, тим більшою є ймовірність відторгнення політичного міфу.

Політичні міфи можуть використовуватися для ідентифікації індивідів, їх консолідації та формування соціальної ідентичності. В ідентифікаційних міфах активно використовується міфологема «Ми». Такі міфи спрямовані консолідувати соціальні групи та сформувати колективну ідентичність цих груп. У творенні таких міфологем важливе значення має апелювання до образу Минулого – спільної історії та політичної мети – образу Світлого Майбутнього.

Політика мультикультуралізму в країнах Заходу загострила проблеми внутрішньої багатоманітності. Аналізу змін суспільної свідомості, а саме – визначенню ідентичності «плавильного тиглю народів» (США) присвячена праця С. Гантігтона «Хто ми?» (Huntington, 2004). Якщо для особистості його-комплекс постає як самоідентифікація, відповідь на питання: «Хто я?», то для спільноти питання ідентифікації постає у формулюванні: «Хто ми?».

С. Гантігтон, аналізуючи сутність та виклики для національної ідентичності американців, що посилюються у зв'язку з посиленням міграційних процесів, масовою імміграцією латиноамериканців, які вимагають введення іспанської мови як другої офіційної, політикою мультикультуралізму, зникненням СРСР – зовнішнього ворога як фактору, що стимулює національну самосвідомість, говорить про те, що ці фактори стали викликом для політичного

міфу про США як «плавильний тигль народів». С. Гантігтон висловлює занепокоєння, що «латинська» імміграція може перетворити США на країну «подвійної культури» (англійської та іспанської), що остаточно приведе до розколу суспільства та прогнозує, що «Америка втратить свою лінгвістичну і культурну єдність, як Канада, Швейцарія та Бельгія» (Huntington, 2004, p. 47).

Такі типи особистісної орієнтації як космополітичного та локалістського по-різному відносяться до інтеграції в інші культури. Якщо космополіти почувають себе так же «вдома» в рамках культур інших народів, як у своїй власній, то локалісти, проживаючи в інших країнах, відмовляються асимілюватися в їхню культуру та намагаються зберегти власну національно-культурну ідентичність.

Найвищим рівнем ідентифікації С. Гантігтон називає приналежність до певної цивілізації. «Цивілізації – це самі великі «ми», всередині яких кожен почуває себе в культурному відношенні як вдома і відрізняє себе від решти «їх» (Huntington, 2002, p. 51). Проте визнання С. Гантігтоном найвищим рівнем ідентифікації приналежність до певної цивілізації є досить небезпечним. Цим можуть скористатися екстремісти, щоб протиставити народи і розпочати глобальне зіткнення. Така ідентифікація є одномірною й не враховує інших аспектів людського життя та ідентифікацій. Інші розмежування (наприклад, прибічниками різних політичних переконань, представниками певних національностей і територій, мовними групами й ін.) зводяться нанівець цими ніби найбільш досконалими способами визначення відмінностей між людьми. Більше того, ті, хто провокують глобальне протистояння чи локальні конфлікти, намагаються нав'язати людям почуття самотності, яке насамперед об'єднує їх і відділяє від решти світу.

Дж. Фрідман, досліджуючи ідентичності в сучасному соціумі, виділяє такі нові типи: етнічний, націоналістичний, релігійно-фундаменталістський та локальний. Використання різних орієнтацій в політичному житті політичними силами може мати наслідком посилення етнічних та локальних рухів; конфліктів та локальних воєн; утворення общин, основаних на локальних характеристиках, яким притаманна власна культурна самосвідомість і які прагнуть до автономії стосовно національно-державних центрів; різке посилення фундаменталістських релігійних рухів. Дж. Фрідман, звертає увагу, що етніфікація веде до створення розмаїття ідеологій, які швидко поширюються в усьому світі та сприяють активній політизації серед іммігрантських меншин, субнаціональних регіонів та місцевого населення. Втрата гегемонії центру приймає форму мультинаціоналізму, а етнічна консолідація веде до формування нових еліт, що

приводить до виникнення нового соціального порядку глобального рівня (Friedmann, 1993, p. 205-234).

Мобілізаційні міфи вибудовуються на інтеграції груп на основі образу спільного ворога. Тут використовуються образи Злодія, Ворога робиться акцент на міфологемі «Вони», що допомагає політичним лідерам, спираючись на ірраціональну віру, впливати на маси, апелюючи до загрози спільноті від внутрішнього чи зовнішнього Ворога.

У сучасному політичному міфогенезі міф, з феномену, що описує світ, перетворюється в інструмент для легітимації учасників політичного життя, засобом донесення інформації для широких верств населення, особливо в умовах організації протестних акцій проти правлячого режиму. Сукупність сюжетів і образів міфів, апелювання до архетипів дає можливість міфотворцям сучасності, на основі подібності, аналогії з міфічними формами впливати на електорат. Провладні партії, апелюючи до сакральності образу Правителя, необхідності його фігури в управлінні для забезпечення миру та добробуту в суспільстві та пов'язуючи з ним усе, що важливе для суспільства, виправдовують будь-які помилки цього носія влади.

У політичній свідомості цивілізацій Сходу та Заходу існують різні традиції в основі моделей та архаїчних образів, що пов'язано з специфікою їх політичного та культурного буття. Міфологія конфуціанського суспільства Китаю вибудована на таких головних цінностях: Держава (об'єкт) і Стабільність (вектор), що підтримуються тріадою Мир, Порядок, Традиції (перший ярус); Ієрархія, Ритуал, Минуле (конфуціанське) знання (другий ярус). Опорою будь якої держави є мир. На Сході він розуміється в трьох іпостасях: 1) мир всередині людини – душевно-психологічна напруга; 2) мир між людьми – соціальна стабільність; 3) мир між державою і її оточенням – зовнішньополітична стабільність. В усіх цих тлумаченнях Мир спирається на Порядок – регламентовану стійкість відносин у суспільстві і між суспільством та природою. Порядок спирається на Традиції – рецепти взаємовідношень, які вироблені минулими поколіннями. Щоб панував Мир, необхідний чіткий розподіл усіх речей і явищ життя людей по їх значимості – панування Ієрархії. Але однієї Ієрархії недостатньо, бажаний автоматизм у всіх поступках людей, який досягається неухильним виконанням Ритуалу. У традиційному далекосхідному суспільстві Ритуал охоплює практично всі дії людей. Усі названі цінності мають єдине ідеологічне обґрунтування – конфуціанське вчення, в якому можна знайти відповіді на будь-які питання, що виникають у житті людини.

Для європейській цивілізації головними цінностями є цінність-об'єкт – Особистість і цінність-вектор – Розвиток. Вони охоплюють такі основні цінності першого порядку як Свобода,

Рівність, Братерство та другого – Праця, Еквівалент (еквівалентний обмін), Приватна власність, Закон (право), які підтримують цінності першого ярусу, забезпечують їх втілення в життя. Базові образи різних цивілізацій характеризуються абсолютною стійкістю, у тому числі образи влади та ідеального правителя. Але, незважаючи на різні цінності і їх ієрархію, у міфах всіх цивілізацій є мрії про золотий вік, що буде відновлений чесним і добрим правителем.

Ідеологія та міфологія мають багато спільного. Міфи інформували, пояснювали існуючі в суспільстві норми, порядки, відносини, обґрунтували всі феномени життя архаїчного суспільства. Ідеологія в сучасному суспільстві теж постає як система вірувань, яка пояснює, обґрунтовує та виправдовує певний політичний устрій та визначає мету розвитку суспільства.

К. Г. Флуд звертає увагу, що політичний міф є носієм ідеологічної функції. У таких міфах політичні події подаються в інтерпретації, яка необхідна міфотворцю. Політичні міфи в доступній формі, замінюючи раціональне в поясненні світоустрою нерациональним, апелюючи до архаїчних пластів свідомості, розповідають про політичні події та політичних лідерів, політичну історію та політичні системи, змальовують модель для сьогодення і перспективу майбутнього, де добро, нарешті, перемає зло. Як зауважує К. Г. Флуд, поняття «правда», «правильність», «визнання» не демонструються відкрито будівниками політичного міфу, але є важливою його опорою, вказують на «ворогів» і «неправду» (Flood, 2002).

Для того, щоб міф-ідея перетворився в міф-подію, створюються зовнішні механізми – обряди та ритуали, що ведуть до переживань та проживання міфу. На основі міфу-ідеї твориться соціальний простір: змінюються назви населених пунктів, вулиць та площ, встановлюються біг-борди ідейними закличками, з зображеннями політичних лідерів, впроваджується нова ідейна символіка.

Нове міфотворення супроводжується розвінчанням старої міфології. Ю. Горбенко зазначав, що в умовах російсько-української війни відбулося зруйнування міфу про «єдність українського, російського та білоруського народів» (Горбенко, 2021, с. 35). Реалії російсько-української війни, яка розпочалася у 2014 році, зруйнували ряд міфів, які домінували в політичному просторі. Наприклад, було зруйновано міф про «непереможність» російської армії. З політичного простору України була викорінена радянська політична символіка (червона зірка, георгіївська стрічка, символіка СРСР. Як слушно звертає увагу В. Андрусішин, на зміну їй «приходить інша – від байрактарів та банок з огірками до бавовни й соняхів (іншими словами, усе, що наближає перемогу нашої країни в цій війні)».

Висновки.

Виникнення політичної міфології обумовлене завданням ідеологів створити новий соціальний простір буття людини, вплинути на самоідентифікацію як людини, так і соціальних груп. Нова міфотворчість, яка є міфами другого покоління з використанням образів та концептів стародавніх міфів – міфів першого покоління, формує певні стереотипи на основі давніх архетипів. Політичні неоміфи – міфи другого покоління використовуються для формування ідеологічного простору. Звернення ідеологів до образів та символів міфів першого покоління дозволяє посилити вплив на свідомість, оскільки вони сприймаються людьми як природні, рідні, такі, що викликають емоційний відгук. Використання образів архаїчних міфів дозволяє у спрощеній формі донести ідеї, підкріпити їх діями-ритуалами та перетворити політичний міф у подію людського життя.

Політична міфотворчість може містити у собі небезпечні моменти: образи архетипів, міфологічні символи можуть використовуватися політиками для створення емоційної напруженості, конфлікту інтересів різних етнічних, соціально-політичних груп та обґрунтування воєн. Звернення до

архетипів як до сфери колективного несвідомого, яка вміщує в узагальненій формі весь людський досвід (психоемоційні стани, уявлення, образи, патерни поведінки), особливо якщо вони сформовані в результаті колективних травм (війни, голод, епідемії, катастрофи) збільшує ймовірність розвитку колективної психопатології, масового психозу чи ментальної епідемії. Політичні міфи можуть насаджуватися представниками інших країн заради посилення їх впливу на суспільну свідомість.

Становлення політичної нації в межах боротьби України за незалежність потребує вираженого підходу до засад політичного міфотворення, що дасть змогу звільнити національний політичний та культурний простір від псевдоміфів і деструктивних міфологем, допоможе виробити конструктивну міфологічну систему як потужний інструмент ідеологічного та культурного протистояння, повернути Україну до європейського етосу та інтегрувати її у світову цивілізацію майбутнього. На нашу думку, вивчення саме цього аспекту є перспективним напрямом подальших не лише теоретичних пошуків, а й прикладних досліджень.

БІБЛІОГРАФІЧНІ ПОСИЛАННЯ

- Андрусин, В. (2023). До питання політичної міфології як складової української політичної культури на сучасному етапі. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв: науковий журнал*, 1, 87-92.
- Горбенко, Ю. (2021). Особливості використання міфів у гібридній російсько-українській війні. *Вісник Львівського університету. Психологічні науки*, 10, 32-38.
- Донченко, О. (2012). *Архетиповий менеджмент*. Кіровоград: Імекс-ЛТД.
- Зелененко, А. (2024). Сучасне мас-медіа як середовище формування міфів. *Філософія та політологія в контексті сучасної культури*, 16(Спецвипуск), 20-26.
- Куцупал, С. (2016). Політичний міф: версія Ролана Барта. *Гілея: науковий вісник*, 112, 109-111.
- Чадюк, О. М. (2015). Пропаганда ідей та сучасне українське міфотворення. *Український соціум* (с. 734-749). Київ: Знання України.
- Cassirer, E. (2014). *The Myth of the State*. Middletown: Book Crafters.
- Cassirer, E. (2014). *The Myth of the State*. Middletown: Book Crafters.
- Deleuze, G. (1990). *The Logic of Sense*. Edited by Constantin V. Boundas. Translated by Mark Lester & Charles Stivale. Columbia University Press.
- Eliade, M. (2010). *Aspects of Myth*. Retrieved from https://www.bard.edu/library/arendt/pdfs/Eliade_MythAndReality.pdf.
- Flood, C. G. (2002). *Political Myth: a Theoretical Introduction*. Routledge. New York; London.
- Friedmann, J. (1993). Order and Disorder in Global Systems. *Social research*, 60(2), 205-234.
- Huntington, S. P. (2002). *The Clash of Civilizations and the Remaking of World Order*. London: The Free Press.
- Huntington, S. P. (2004). *Who Are We?: The Challenges to America's National Identity*. New York: Simon & Schuster.
- Lévi-Strauss, C. (1964). *Le Cru et le cuit*. Translator John and Doreen Weightman. Series Mythologiques. Publisher Plon.
- Toffler, E. (1990). *Future shock*. New York: Bantam Books.
- Zizek, S. (1989). *The Sublime Object of Ideology*. London; New-York: Verso.
- Zizek, S. (2008). *In Defense of Lost Causes*. London; New-York: Verso.
- Zizek, S. (2009). *Less than nothing: Hegel and the shadow of dialectical materialism*. London; New York: Verso.

REFERENCES

- Andrusyshyn, V. (2023). To the issue of political mythology as a component of Ukrainian political culture at the current stage. *Bulletin of the National Academy of Managers of Culture and Arts: scientific journal*, 1, 87-92.
- Cassirer, E. (2014). *The Myth of the State*. Middletown: Book Crafters.
- Cassirer, E. (2014). *The Myth of the State*. Middletown: Book Crafters.

- Chadyuk, O. M. (2015). Propaganda of ideas and modern Ukrainian myth-making. *Ukrainian society* (pp. 734-749). Kyiv: Knowledge of Ukraine.
- Deleuze, G. (1990). *The Logic of Sense*. Edited by Constantin V. Boundas. Translated by Mark Lester & Charles Stivale. Columbia University Press.
- Donchenko, O. (2012). *Archetypal management*. Kirovohrad: Imex-LTD.
- Eliade, M. (2010). *Aspects of Myth*. Retrieved from https://www.bard.edu/library/arendt/pdfs/Eliade_MythAndReality.pdf.
- Flood, C. G. (2002). *Political Myth: a Theoretical Introduction*. Routledge. New York; London.
- Friedmann, J. (1993). Order and Disorder in Global Systems. *Social research*, 60(2), 205-234.
- Horbenko, Yu. (2021). Peculiarities of the use of myths in the hybrid Russian-Ukrainian war. *Bulletin of Lviv University. Psychological Sciences*, 10, 32-38.
- Huntington, S. P. (2002). *The Clash of Civilizations and the Remaking of World Order*. London: The Free Press.
- Huntington, S. P. (2004). *Who Are We?: The Challenges to America's National Identity*. New York: Simon & Schuster.
- Kutsepal, S. (2016). Political Myth: The Roland Barthes Version. *Gilea: scientific bulletin*, 112, 109-111.
- Lévi-Strauss, C. (1964). *Le Cru et le cuit*. Translator John and Doreen Weightman. Series Mythologiques. Publisher Plon.
- Toffler, E. (1990). *Future shock*. New York: Bantam Books.
- Zelenenko, A. (2024). Modern mass media as an environment for the formation of myths. *Philosophy and political science in the context of modern culture*, 16(Special issue), 20-26.
- Zizek, S. (1989). *The Sublime Object of Ideology*. London; New-York: Verso.
- Zizek, S. (2008). *In Defense of Lost Causes*. London; New-York: Verso.
- Zizek, S. (2009). *Less than nothing: Hegel and the shadow of dialectical materialism*. London; New York: Verso.